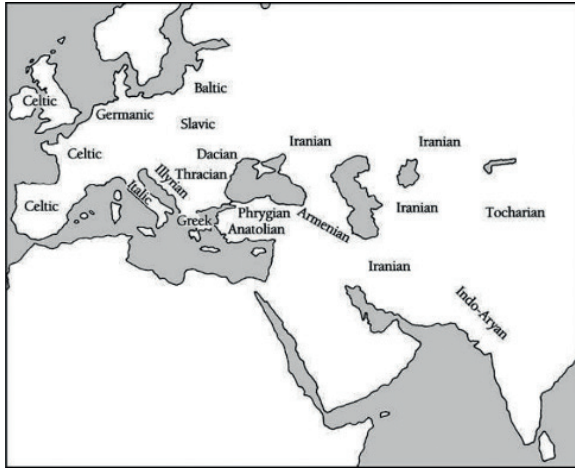

Terug naar de oertaal

door Eva Ulmann

Wie zich verdiept in de talen van de Indo-Europese wereld stuit al gauw op tal van overeenkomsten. Taalwetenschappers gaan er dan ook van uit dat aan al deze talen een 'oertaal' ten grondslag heeft gelegen. Hoe heeft deze taal eruit gezien?

De Indo-Europese wereld

Bron: J. P. Mallory en D. Q. Adams: *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World* (Oxford University Press, the United States, 2006)

Vergelijking

Vroege vergelijkende taalwetenschappers die in detail de grammatica van het Sanskriet analyseerden, toonden aan dat de klanken en de grammatica van de Indo-Europese talen met elkaar corresponderen. Zie bijvoorbeeld het woord *bhrātár-*, Sanskriet voor broeder, dat sterke gelijkenis vertoont met het Latijnse *frāter*, het Oud-Ierse *brāthair* en het Griekse *phrētēr*. Dergelijke overeenkomsten kunnen in abstracte formules worden uitgedrukt. Meer inzicht ontstaat wanneer we uitgaan van de gangbare taalwetenschappelijke opvatting dat er ooit een taal of taalgroep is geweest waarvan alle Indo-Europese talen afstammen. De reconstructie van deze taal, het Proto-Indo-Europees (PIE), is onder andere

gebaseerd op de observatie van klankveranderingen in de diverse Indo-Europese talen.

Schleicher's fabel

In 1868 publiceerde August Schleicher, een van de bekendste vergelijkende taalwetenschappers van de negentiende eeuw, een korte verhalende fabel, waarbij hij gebruik maakte van de tot dan toe gereconstrueerde Proto-Indo-Europese woorden.

De eerste regel van deze fabel luidt:

Avis, jasmin varnā nā ast, dadarka akvams.
(Een schaap, dat geen wol had, zag paarden.)

Opvallend is onder meer het niet aflatende gebruik van de vocaal *a*, een duidelijk teken van de overheersende invloed van het Sanskriet bij de reconstructie van het Proto-Indo-Europees in de tijd van Schleicher. Neem bijvoorbeeld het woord **dadarka* (hij zag). Dit vertoont veel gelijkenis met het Sanskriet *dadārśa*. Na de ontdekking dat het Sanskriet de vocalen *o*, *e* en *a* had samengevoegd tot een enkele */a/*, en dus in dit geval minder conservatief was dan bijvoorbeeld het Grieks en het Latijn, waar zowel de *o* als de *e* zijn blijven bestaan, zoals te zien in het Griekse *dédorka* (ik zag), zijn de Proto-Indo-Europese **o* en **e* gereconstrueerd.

Deze veranderingen zie je terug in een bijgewerkte versie van de fabel door Hermann Hitt in 1939, waarvan de eerste regel als volgt luidt:

Owis, jesmin wblānā ne ēst, dedork'e ek'wons.

Betrouwbaar?

Hoe betrouwbaar zijn zulke reconstructies? Sommigen beweren dat men niet bezig is met het reconstrueren van een vroegere taal maar met het creëren van abstracte formules die de systematische overeenkomsten in de dochtertalen beschrijven. Anderen menen dat deze

reconstructies nooit exact kunnen zijn, omdat de proto-taal verschillende dialecten moet hebben gekend, terwijl we slechts één proto-vorm reconstrueren. Hoe dit alles ook zij, de meeste taalwetenschappers houden vooralsnog vast aan de momenteel gangbare reconstructiemethode, die inmiddels kan bogen op een lange traditie.

Bron:

- J. P. Mallory en D. Q. Adams:
Reconstructing Proto-Indo-European, The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World (Oxford University Press, the United States, 2006)

Meer lezen:

- <http://wetenschap.infonu.nl/diversen/65136-de-indo-europese-taalfamilie-en-het-proto-indo-europees.html>
- <http://www.kennislink.nl/publicaties/ook-het-nederlands-komt-uit-turkije>

Proto-Indo-Europees beluisteren:

- Schleicher's fabel in de film Prometheus:
https://www.youtube.com/watch?v=ZTOcA_y1R_U